

Vicissituds de la traducció italiana d'*Incerta glòria*

Mariateresa Cattaneo

Università degli Studi di Milano. Dipartimento di Scienze del Linguaggio e Letterature Straniere Comparate. Sezione di Iberistica
Piazza S. Alessandro 1. 20123 Milano
dada.cattaneo@unimi.it

Resum

Mariateresa Cattaneo va traduir *Incerta glòria* a l'italià els anys seixanta, sobretot a partir de l'edició francesa de Gallimard, mentre Joan Sales, amb qui aleshores mantenia un contacte seguit, treballava constantment en el text. Aquest encàrrec de l'editorial Rizzoli no va arribar a sortir a llum per circumstàncies diverses, que l'autora explica per primera vegada en aquest text.

Paraules clau: Joan Sales; novel·la catalana de postguerra; traducció d'*Incerta glòria* a l'italià.

Abstract

Mariateresa Cattaneo translated *Uncertain glory* into the Italian in the sixties, especially from the French edition of Gallimard, while Joan Sales, with whom she kept a continued and close contact, worked constantly in the text. This order of the publishing house Rizzoli was not published for diverse circumstances, which the author explains for the first time in this text.

Keywords: Joan Sales; Catalan postwar novel; Italian translation of *Uncertain Glory*.

Fa molt de temps, l'any 1966, quan jo era una joveníssima hispanista debutant, l'editorial Rizzoli em va proposar la traducció d'*Incerta glòria*. Es tractava bàsicament de traduir del francès: la voluminosa edició de Gallimard de *Gloire incertaine* (traducció de Bernard Lesfargues) constituïa el text, al qual s'havia d'afegir un petit llibre en català, que era tot el que la censura franquista havia permès que es publicués, i que em podia servir com a ajuda, sobretot per a la primera part, i també com a resum o com a mostra de l'estil de l'autor. Em demanaren que em posés en contacte amb Joan Sales per qualsevol problema que hagués pogut sorgir i la seva cortesia i amabilitat em van tranquil·litzar des del primer instant. L'ocasió perquè poguéssim trobar-nos personalment arribà durant una meva estada a Barcelona, en la qual estava atrafegada en unes investigacions sobre la revista d'Aribau *El Europeo*, i sobre la seva importància com a un dels primers documents per a la difusió de les idees romàntiques a Espanya, i tot seguit aquella freda relació professional es va tornar una agradable freqüentació i una amistat real.

Tant el meu coneixement del món català com el meu interès per aquesta cultura deuen molt a Joan Sales, que em va fer conèixer persones d'ambients i d'edats diferents, em va proporcionar contactes valuosos —utilíssims a l'hora d'investigar en arxius o en biblioteques— i fins i tot va guiar amb intel·ligència la meua experiència a la ciutat i les meves consideracions respecte al patrimoni artístic i als llocs que vaig estimar moltíssim. Encara recordo les visites a Montserrat.

Però sobretot van tenir una importància especial les llargues i plàcides xerrades (també els excel·lents dinars que Núria Folch em dedicava perquè jo pogués descobrir les meravelles de la cuina catalana) a la lluminosa casa del Guinardó, on aprenia tantes coses sobre la història i les tradicions d'Espanya i de Catalunya, despullades dels clixés turístics. Hi descobria també el complex univers de la guerra civil que Joan Sales havia viscut intensament (recordo que ell es definia com un escriptor «travessat» per la guerra), amb les dures, aspres, contraposicions, els enfrontaments problemàtics, la difícil compaginació dels ideals amb les posicions ètiques o amb les creences religioses en els recorreguts ambigus d'una lluita política moltes vegades decebedora i desesperant per les atribolades polèmiques. D'aquells mateixos dies, en recordo la descoberta de les opriments, opaques, vexacions dels vencedors.

Tot això em resultà utilíssim a l'hora de posar-me a traduir, perquè m'oferí una clau privilegiada per entrar en la novel·la i per adonar-me de les seves línies de força.

La discussió sobre la tasca de traducció, que jo acabava de començar, avançava a poc a poc. Joan Sales resolvia amablement els meus dubtes, però treballava constantment sobre el text, la qual cosa evidenciava la seva recerca obstinada d'una prosa catalana fluïda i viva, col·loquial i elegant al mateix temps, amb les seves inflexions populars, la riquesa de la tradició i el seu caràcter peculiar. A vegades percebia clarament la seva insatisfacció per una paraula o una frase, com també la seva inquieta temptació per la reescriptura.

A Milà vaig traduir la primera part i gairebé tota la segona (aleshores, seguint un text mecanoscrit que em van enviar), amuntegant notes de dubtes, una bona part dels quals vaig poder resoldre mitjançant un intercanvi de cartes que, desafortunadament, es reduïa al necessari intercanvi d'informacions entre la traductora i l'autor i deixava un espai molt reduït per a comunicar-nos notícies sobre la vida privada de cadascú; en la meua memòria ha sobreviscut, per damunt de tot, la tendra relació que hi havia entre ell i els seus nebots, als quals sempre es referia amb diminutius afectuosos.

Era clar, però, que l'autor havia tornat a retocar la seva obra, modificant, afegint, reorganitzant, cedint a la reescriptura. Efectivament, Sales em va comunicar —i ho va comunicar a l'editorial— que volia que jo interrompés el treball de traducció durant un temps perquè ell pogués presentar una versió definitiva.

L'any 1969 em va arribar l'edició «íntegra» del Club Editor. Mentrestant, el director editorial de Rizzoli havia canviat i, consegüentment, havien canviat les estratègies de publicació.

Potser espantat per l'increment de les quatre-centes pàgines de l'edició de Gallimard a les vuit-centes pàgines de la nova versió, va decidir renunciar a publicar el llibre.

Vaig poder compartir la desil·lusió de l'autor (ja s'havia anunciat la traducció a l'italià) i solament vaig poder comunicar-li el meu abatiment i dissens, que ningú a l'editorial no havia tingut en compte. A més, per part meva, vaig haver de cursar una acció legal contra Rizzoli perquè em paguessin la feina que ja havia dut a terme: per aquesta raó, vaig lliurar tot el que tenia, sense pensar a fer-ne una còpia.

Els anys van passar i he seguit des de lluny les successives publicacions de versions ampliades. Durant un trasllat, fa uns quants anys, vaig perdre molt material del passat, fins i tot les cartes de Joan Sales, cosa que em va afligir molt.

La meua especialització acadèmica (catedràtica de literatura espanyola i d'història del teatre a la Universitat de Milà), òbviament em va portar cap a altres àmbits d'investigació. Però aquella intensa experiència juvenil va perdurar, més enllà del record, tant en l'interès pel teatre català (concretament, he publicat treballs sobre Josep M. Benet i Jornet) com en la inauguració, fa alguns anys (gràcies a l'ajuda de l'Institut Ramon Llull) d'un curs de llengua i literatura catalana que ha obtingut un excel·lent acolliment per part dels alumnes de la universitat.

Avui dia, com aleshores, continuo pensant que la renúncia a traduir *Incerta glòria* va ser una estúpida pèrdua per al coneixement del lector italià, atès que li va ser negada la possibilitat de participar en aquella intensa i apassionant mediació històrica i individual.